

РОЗДІЛ 4 ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ОСВІТИ

УДК 378.1:658.512.23

DOI 10.58407/visnik.253332

Барбаш Марина

<https://orcid.org/0000-0003-2784-5030>

ResearcherID F-4729-2016

Scopus Author ID 59229873300

Старший викладач кафедри архітектури та дизайну,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна) E-mail: m_barbash@ukr.net

Пономаревська Олена

<https://orcid.org/0000-0002-2044-2186>

ResearcherID IAN-3627-2023

Кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри архітектури та дизайну,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна) E-mail: olenaponomarevska@gmail.com

Буяльська Дарія

Здобувач вищої освіти, спеціальність «Дизайн»,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна) E-mail: dariabuialska@gmail.com

ПОРІВНЯННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН» В НУ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» ТА ЛОДЗИНСЬКОМУ ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті наводиться детальний порівняльний аналіз освітніх програм спеціальності «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка» (Україна) та Лодзинському технічному університеті (Польща). Порівняльними показниками насамперед є обов'язкові освітні компоненти, кількість кредитів, розподіл годин на практичну підготовку, форми організації навчального процесу, термін навчання. Наводяться напрямки для підвищення ефективності підготовки фахівців у галузі дизайну в Україні, що ґрунтуються на досвіді Лодзинського технічного університету.

Мета роботи – дати порівняльну характеристику освітніх програм спеціальності «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті та розкрити можливості творчого використання прогресивних ідей польського досвіду для підготовки фахівців у галузі дизайну в системі освіти України.

Методологія дослідження. Роботу засновано на порівняльному аналізі освітніх програм спеціальності «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті. Використані методи аналізу літературних джерел, а також освітніх програм спеціальності «Дизайн» з урахуванням досвіду кафедри архітектури та дизайну НУ «Чернігівська політехніка».

Наукова новизна. Порівняння освітніх програм за спеціальністю «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті проводиться вперше.

Висновки. Освітні програм спеціальності «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті характеризуються схожим переліком освітніх компонентів. Однією з основних відмінностей є більша кількість годин, які виділяються на практику в польському університеті. Таким чином, посилення практикоорієнтованості освіти в університетах України, за спеціальністю «Дизайн» може розглядатися як перспективний напрям, прикладом якого є університети Польщі, зокрема Лодзинський технічний університет.

Ключові слова: дизайн, освітні програми, освітній процес, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. За останній час популярність професії дизайнера та її затребуваність на ринку праці стрімко зростає. Сучасний фахівець з дизайну повинен мати широкий світогляд, високий інтелектуальний потенціал і рівень культури, здатність до самовдосконалення, вміння творчо підходити до вирішення проблем та обирати оптимальні варіанти рішень, здатність до аналізу, вміння орієнтуватись в умовах швидко змінюваних дизайн-тенденцій ринкового середовища. Науковці у сфері дизайну стверджують, що сьогодні дизайн – це комплексна міждисциплінарна проєктно-художня діяльність, інтегруючи природничо-наукові, технічні, гуманітарні знання, інженерне та художнє мислення, спрямована на формування на промисловій основі предметного світу в надзвичайно великій «зоні контакту» його з людиною в усіх без винятку сферах життєдіяльності.

Проблеми стандартизації художньо-дизайнерської освіти для організаційної системи ЗВО України посилюють процеси дослідження змістовності дизайн-освіти в національних дослідницьких колах. Зміст освіти органічно впливає на визначення методів навчання, які слід розглядати як базові чинники досягнення визначених цілей навчання. Розроблення національного мистецько-дизайнерського стандарту підготовки фахівців в умовах сьогодення базується на двох принципах – історична генеза художньої освіти та конкурентна спроможність в системі оцінювання якості освіти [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження дизайн-освіти представлено в роботах багатьох науковців: О. Трошкіна, С. Алексєєвої, М. Пічкур, С. Чирчик, В. Рунге, О. Генісаретського, І. Рижової, С. Кожуховської, В. Тименко, Є. Лазарева, В. Сидоренко, В. Даниленко, А. Аронової, В. Сеньковського, Т. Малої, І. Продан, В. Прусак [1]. Наприклад, В. Даниленко (із співавтором) проводить огляд дизайн-освіти у Великій Британії та Україні [4]. Питанням підвищення ефективності підготовки фахівців у галузі дизайну в Україні з використанням світового досвіду присвячено роботу В. Тименко у складі колективу авторів, яка була опублікована у 2023 році [7].

Мета статті. З огляду на схожість систем освіти, що здійснюється за Болонською системою, близьке географічне розташування та популярність польських вищих учбових закладів серед української молоді, мета роботи – дати порівняльну характеристику освітніх програм спеціальності «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка» (Україна) та Лодзинському технічному університеті (Польща) та розкрити можливості творчого використання прогресивних ідей польського досвіду для підготовки фахівців у галузі дизайну в системі освіти України.

Методологія дослідження. Роботу засновано на порівняльному аналізі освітніх програм спеціальності «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті. Використані методи аналізу літературних джерел, а також освітніх програм спеціальності «Дизайн» з урахуванням досвіду кафедри архітектури та дизайну НУ «Чернігівська політехніка».

Наукова новизна. Порівняння освітніх програм за спеціальністю «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті проводиться вперше.

Результати дослідження. Відповідно до Закону про вищу освіту в Польщі, навчання проводиться за такими рівнями: перший (бакалаврський), другий (магістерський), єдине навчання в магістратурі. Навчання проводяться за двома профілями: практичний, де більше половини кредитів ECTS присвоюється заняттям, що формують практичні навички та загальноакадемічний, де більше половини кредитів ECTS присвоюється діяльності, пов'язаною з науковою, що проводиться в університеті. Практичний профіль освітньої програми включає професійне стажування терміном не менше 6 місяців для навчання на I ступені та в єдиній магістратурі [5].

Проаналізувавши зміст освітніх програм творчих спеціальностей (дизайн, графіка, живопис тощо) провідних польських закладів вищої освіти (Варшави, Кракова, Любліна, Вроцлава та ін.), з огляду на найбільшу схожість з ОПП «Дизайн середовища» в НУ «Чернігівська політехніка, доцільним виявилось зупинитися на більш детальному вивченні освітньої програми спеціальності «Дизайн» в Лодзинському технічному університеті (Politechnika Łódzka). Термін навчання в НУ «Чернігівська політехніка» на ОПП «Дизайн середовища» становить 4 роки (8 семестрів по 30 кредитів ECTS, всього 240 кредитів); в Лодзинській політехніці – 3,5 роки (7 семестрів, 210 кредитів).

Результати навчання для освітньої програми в Лодзі сформульовані на основі Європейської рамки кваліфікацій та включають знання, вміння та соціальні компетентності [6]. Вони узгоджуються з загальними, спеціальними компетентностями та програмними результатами навчання освітньої програми «Дизайн середовища» НУ «Чернігівська політехніка» [2].

У ході проведених досліджень проаналізовано зміст відповідних навчальних планів (з набору 2024 р.). Незважаючи на меншу загальну кількість годин (на 30 кредитів, що еквівалентно 900 академ. год.), кількість аудиторних годин дещо більша в польському ВУЗі – 2680 год., проти 2340 год. в НУ «Чернігівська політехніка» (рис. 1).

Порівнявши перелік обов'язкових освітніх компонентів (ОК), можна відмітити, що за виключенням ОК «Історія Української державності і культури», «Філософія», «Фахова українська мова та основи ділової комунікації», «Громадянська освіта» та незначних відмінностей, зумовлених різною спеціалізацією (в НУ «Чернігівська політехніка» – дизайн середовища, в Лодзинському технічному університеті – візуальні комунікації та техніка друку), зміст освітніх програм в обох закладах вищої освіти дуже схожий (табл. 1).

На відміну від ОП «Дизайн середовища» в НУ «Чернігівська політехніка», де кожен ОК має обсяг не менше 3 кредитів ECTS, освітній компонент програми Лодзинської політехніки може мати обсяг 1–2 кредити і включати, наприклад, тільки лекційні заняття (наприклад, ОК «Авторське право», 15 год. лекцій) чи тільки практику (наприклад, ОК «Комп'ютерні системи автоматизованого проєктування – 7 кредитів, 105 годин практики; «2D-графічне проєктування» – 5 кредитів, 75 годин практики; «3D-графічне проєктування» – 7 кредитів, 90 годин практики).

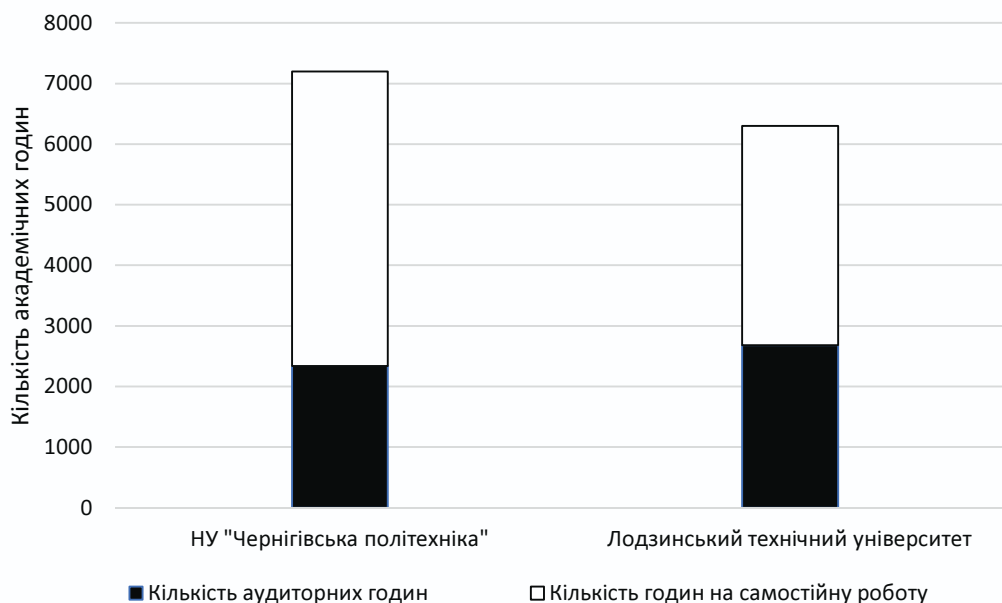

Рис. 1. Кількість годин освітніх програм спеціальності «Дизайн» в НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті

Таблиця 1

Порівняльна характеристика обов'язкових ОК освітніх програм спеціальності «Дизайн» в НУ «Чернігівська політехніка» (Україна) та Лодзинському технічному університеті (Польща)

Назва ОК у НУ «Чернігівська політехніка»	Кількість кредитів	Назва ОК у Лодзинському технічному університеті	Кількість кредитів
1. Історія української державності і культури екзамен	4	-	-
2. Філософія	4	-	-
3. Фахова українська мова та основи ділової комунікації	4	-	-
4. Англійська мова професійного спрямування	16	Іноземна мова	9
5. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці	3	Безпека життєдіяльності та охорона праці	2
6. Основи академічного письма	3	Авторське право	1
7. Громадянська освіта	3	-	-
8. Фізичне виховання	12	Фізичне виховання	Позакред.
9. Інформаційні і комунікаційні технології	4	Інформаційні технології	6
10. Моделювання і макетування	3	Моделювання та макетування упаковки	3
11. Нарисна геометрія, теорія тіней та перспективи	8	Креслення	1
		Технічне креслення	1
		Візуалізація об'єкта	4
12. Історія мистецтва, архітектури та містобудування	12	Історія мистецтва	5
		Історія візуальної комунікації	
13. Рисунок, живопис, скульптура	12	Рисунок	10
		Живопис	13
		Скульптура	5
14. Основи композиції та кольорознавства	5	Композиція	7
		Психофізіологія візуального сприйняття	1
		Управління кольором в візуальній комунікації	2

Назва ОК у НУ «Чернігівська політехніка»	Кількість кредитів	Назва ОК у Лодзинському технічному університеті	Кількість кредитів
15. Основи проєктної графіки	5	Вступ до художнього проєктування	3
		Типографіка	1
16. Основи проєктування	5	2D-графічне проєктування	5
		3D-графічне проєктування	7
17. Інженерно-будівельна та комп'ютерна графіка	3	Елементи комп'ютерної графіки	2
18. Архітектурне матеріалознавство	5	Матеріалознавство	2
		Матеріалознавство та товарознавство в об'єктах візуальної комунікації	3
19. Історія дизайну	4	Історія дизайну	3
20. Теорія і методологія дизайн-проєктування	4	Теорія проєктування	2
21. Пластична анатомія	3	-	-
22. Стилїстика дизайну	4	-	-
23. Архітектурно-будівельна фізика і кліматологія	3	Прикладна фізика	2
		Хімія	2
24. Комп'ютерний дизайн	7	Комп'ютерні системи автоматизованого проєктування	7
25. Дизайн-проєктування	15	Дизайн-проєктування (підсумковий модуль)	7
		Дизайн продукту	1
26. Сучасне мистецтво і дизайн: компаративні аспекти	5	Елементи креативного дизайну	2
27. Ландшафтний дизайн	5	ОК відповідно до спеціалізації (Техніка та технології друку, Техніка фотографії та презентації, Ілюстрація у візуальній комунікації тощо)	4/2/2
28. Архітектурно-обмірна практика	3	-	-
29. Живописно-ознайомча практика (плєнер)	3	Практика - плєнер	2
30. Технологічна практика	3	Проєктна практика	8
31. Проєктна (переддипломна) практика	3	Проєктна (предипломна) практика	8

У Лодзинському технічному університеті використовується наступна шкала оцінювання: 5,0 (відмінно); 4,5 (дуже добре); 4,0 (добре); 3,5 (середньо); 3,0 (задовільно); 2,0 (незадовільно). Заняття з фізичної культури оцінюються записом «зараховано» та не враховується при обчисленні середнього балу. Вивчення багатьох дисциплін триває 1–4 семестру, хронологічно підсумковою є остання оцінка, отримана на іспиті.

Крім бакалаврської роботи, на яку відводиться 10 кредитів в Лодзі (проти 6 кредитів в Чернігівській політехніці), навчальним планом передбачено складання кваліфікаційного іспиту (3 кредити ECTS), що є спеціальною формою підтвердження досягнення результатів навчання за даною освітньою програмою. Іспит проводиться протягом останнього семестру навчання в усній формі, яка може доповнюватися письмовою формою.

Начальний план Лодзинської політехніки включає такі форми організації освітнього процесу та види занять, як лекції, практичні заняття, лабораторні роботи, практика, Е-навчання та стажування (інтернатура). Порівняльна характеристика кількості годин (без годин на самостійну роботу студента) в НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті для спеціальності «Дизайн» наведена на рис. 1. Характерною особливістю є велика кількість годин (1160 год.) відведена саме на практику (рис. 2).

При цьому в різних семестрах навчальний план по різним освітнім компонентам може включати різну кількість аудиторних годин і навіть в межах однієї освітньої компоненти в різних семестрах може бути різна кількість аудиторних годин на один кредит (наприклад, ОК «Рисунок» – 1 сем.: 3 кредити, 45 годин практичних занять; 2 сем.: 3 кредити, 45 годин практичних занять; 3 сем.: 2 кредити, 45 годин практичних занять; 6 сем.: 2 кредити, 30 годин практичних занять; ОК «Живопис» – 1 сем.: 5 кредитів, 60 годин практичних занять; 2 сем.: 4 кредити, 45 годин практичних занять; 3 сем.: 4 кредити, 60 годин практичних занять; ОК «Скульптура» – 1 сем.: 2 кредити, 30 годин практичних занять; 2 сем.: 3 кредити, 30 годин практичних занять).

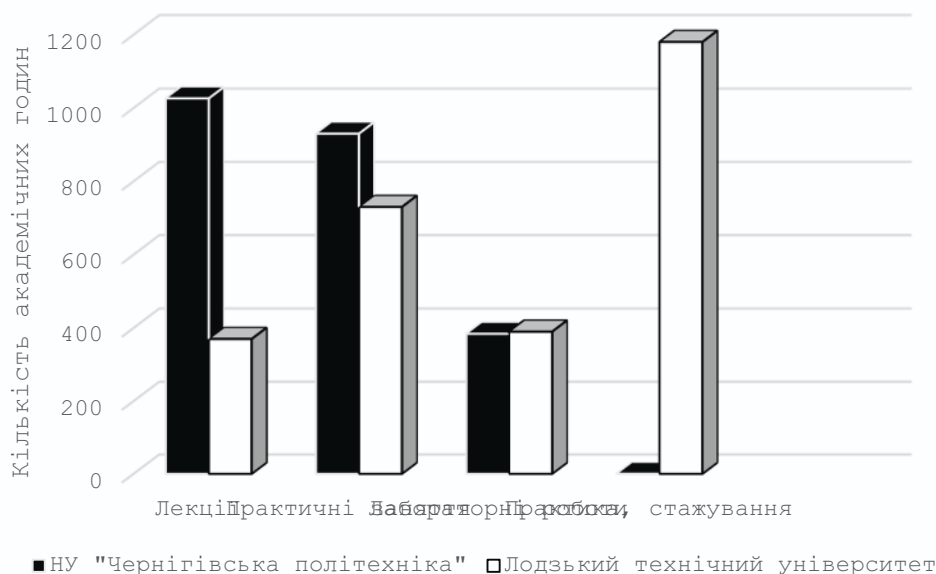

Рис. 2. Кількість годин (без самостійної роботи) в НУ «Чернігівська політехніка» та Лодзинському технічному університеті

Висновки. Підготовка спеціалістів у галузі дизайну нерозривно пов'язана насамперед із економічним і соціальним розвитком суспільства. Світові тенденції розвитку вищої освіти доводять необхідність поєднання науки, мистецтва і виробничих технологій, особливо в ході підготовки фахівців з дизайну для різних галузей життєдіяльності суспільства. Аналіз освітніх програм зі спеціальності «Дизайн» показав значну перевагу практичної підготовки у Лодзинському технічному університеті, що сприяє підготовці фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі дизайну, а також формуванню компетенцій, що визначають конкурентоспроможність випускників на ринку праці. При цьому слід зазначити, що обов'язкові освітні компоненти порівнюваних освітніх програм характеризуються високим рівнем схожості.

Важливою складовою для ефективного навчання за спеціальністю «Дизайн» є високодиференційований підхід до освітніх компонентів, який реалізований у Лодзинському технічному університеті та дає можливість використовувати найбільш необхідні форми організації аудиторної роботи.

Отримані результати можуть бути використані під час перегляду освітньої програми за спеціальністю «Дизайн» у НУ «Чернігівська політехніка». Вони можуть бути затребувані абітурієнтами під час аналізу відповідних освітніх програм у різних університетах України та Польщі.

Загалом досвід Лодзинського технічного університету показує перспективні напрями для підвищення ефективності освітнього процесу за спеціальністю «Дизайн» в Україні насамперед за рахунок посилення практичної підготовки та оптимізації аудиторного навантаження за окремими освітніми компонентами.

References

1. Алексеева С. Дизайн і підприємництво: сучасні проблеми та перспективи підготовки до підприємницької діяльності в системі дизайнової освіти. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. 2020. Вип. 15. С. 57–71.
Aliksieieva, S. (2020). Dyzaín i pidpriemnytstvo: suchasni problemy ta perspektyvy pidhotovky do pidpriemnytskoi diialnosti v systemi dyzainosvity [Design and entrepreneurship: modern problems and prospects of preparation for entrepreneurial activities in the design education system]. *Mystetska osvita: zmist, tekhnologii, menedzhment – Art Education: Content, Technologies, Management*. 15. 57–71. [in Ukrainian].
2. Освітні програми. Дизайн середовища. Національний університет «Чернігівська політехніка». URL: <https://op.stu.cn.ua> (дата звернення: 30.03.2025).
Osvitni prohramy. Dyzaín sere dovishcha. Natsionalnyi universytet «Chernihivska politekhnika» [Educational programs. Environmental design. Chernihiv Polytechnic National University]. Retrieved from: <https://op.stu.cn.ua>. [in Ukrainian].
3. Целуйко Ф. В. Сучасні методи навчання в дизайн-освіті в Україні, співвідношення теорії і практики. *Science and technology: challenges, prospects and innovations : The 8th International scientific and practical conference* (March 28–30, 2025). Osaka, 2025. P. 304–318.
Tseluiko, F. V. (2025). Suchasni metody navchannia v dyzaín-osviti v Ukraini, spivvidnoshennia teorii i praktyky [Modern teaching methods in design education in Ukraine, the relationship between theory and

- practice]. *Science and technology: challenges, prospects and innovations : The 8th International scientific and practical conference*. Osaka, Japan. 304–318. [in Ukrainian].
4. Danylenko, V., Danylenko, L. (2021). Design Education in European Countries: Great Britain and Ukraine. *J. of Vis. Art & Des.* 13(1). 74–92. [in English].
 5. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce : Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. [Law on Higher Education and Science: Act of 20 July 2018]. Retrieved from: <https://surl.lu/lxjanz>. [in Polish].
 6. Programy Studiów. Kierunek wzornictwo. Politechnika Łódzka [Studio programs. Specialty Design. Lodz University of Technology]. Retrieved from: <https://surl.li/kyafzj>. [in Polish].
 7. Brovchenko, A., Krykun, O., Borisova, T., Korkushko, A., Tymenko, V. (2023). Transforming Design Education in Ukraine: Insights from Global Best Practices. *Journal of Curriculum and Teaching*. 12(5). 1–13. [in English].

Barbash Marina

<https://orcid.org/0000-0003-2784-5030>

ResearcherID F-4729-2016

Scopus Author ID 59229873300

Senior lecturer of the Department of Architecture and Design,
Chernihiv Polytechnic National University
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: m_barbash@ukr.net

Ponomarevska Olena

<https://orcid.org/0000-0002-2044-2186>

Candidate of Art Studies,
Associate Professor of the Department
of Architecture and Design,
Chernihiv Polytechnic National University
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: olenaponomarevska@gmail.com

Buialska Dariia

Applicant for higher education, specialty «Design»,
Chernihiv Polytechnic National University
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: buialska@gmail.com

COMPARISON OF EDUCATIONAL PROGRAMS IN SPECIALTY «DESIGN» AT CHERNIHIV POLYTECHNIC NATIONAL UNIVERSITY AND LODZ TECHNICAL UNIVERSITY

The article provides a detailed comparative analysis of educational programs in the specialty «Design» at Chernihiv Polytechnic National University (Ukraine) and Lodz University of Technology (Poland). The compared indicators are, first of all, mandatory educational components, the number of credits, the distribution of hours for practical training, forms of organization of the educational process, the duration of study. Directions for improving the effectiveness of training specialists in the field of design in Ukraine based on the experience of Lodz University of Technology are given.

The purpose of the article is to provide a comparative description of the educational programs of the specialty «Design» at Chernihiv Polytechnic National University and Lodz Technical University and to reveal the possibilities of creative use of progressive ideas of Polish experience for training specialists in the field of design in the education system of Ukraine.

Methodology of the study. The work is based on a comparative analysis of educational programs in the specialty «Design» at Chernihiv Polytechnic National University and Lodz University of Technology. The methods of analysis of literary sources, as well as educational programs of the specialty «Design» were used. The experience of the Department of Architecture and Design of Chernihiv Polytechnic National University is taken into account.

Scientific novelty. The comparison of educational programs in the specialty «Design» at Chernihiv Polytechnic National University and Lodz University of Technology is conducted for the first time.

Conclusions. Educational programs in the specialty «Design» at Chernihiv Polytechnic National University and Lodz University of Technology are characterized by a similar list of educational components. One of the main differences is the greater number of hours allocated for practice at the Polish university. Thus, strengthening the practice-oriented nature of education at Ukrainian universities in the specialty «Design» can be considered a promising direction, an example of which are universities in Poland, in particular, Lodz University of Technology.

Keywords: design, educational programs, educational process, higher education institution.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2025 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Янченко Т. В.